

Opgaveformulering

Skriv en reflekterende artikel, hvor du undersøger emnet 'at rejse'.

I din artikel skal du inddrage kronikken "Fotosyntesens tidsalder" (tekst 5a).

I din undersøgelse skal du gøre følgende:

- Reflektere over, hvilken betydning det 'at rejse' kan have for individet
- Inddrage et eller flere synspunkter fra tekst 5a.
- Inddrage mindst en scenisk beskrivelse, der tager udgangspunkt i jeres billeder og/eller lydfil fra studieturen til Berlin. Husk ikke at blive *for* personlig og privat – dine eksempler skal være almengyldige, altså have relevans for både dig og andre. Din læser skal kunne spejle sig i dine eksempler.
- Skrive dialogisk og reflekterende med en personlig stemme, der forholder sig til både emnet og til din egen tanke- og skriveproces. Det vil sige, at du skal vise, at du tænker og reflekterer undervejs i din skriveproces og bliver klogere på dit emne, mens du skriver. Tænk på, at både dig og din læser skal være blevet klogere på emnet 'at rejse'.
- Udvide danskfaglighed ved at inddrage relevant faglig viden (eksempler fra bilag 1).
- Skrive en passende indledning og afrunding, der kobler tilbage til indledningen.

Omfang af din artikel: 2-3 normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum).

Carsten Jensen

Livet i Camp Eden

Essays

People'sPress

Fotosyntesens tidsalder

En januardag, netop som mørket var ved at falde på, oplevede jeg på hovedlandevejen mellem Kandahar og Kabul et sted i det indre Afghanistan en krise i mit forfatterskab, eller mere præcist en krise for den menneskeopfattelse, der bærer det.

Jeg havde kørt hele dagen med en ukendt chauffør. Jeg var blevet advaret mod at overnatte undervejs på strækningen, hvor udlændinge flere gange var blevet overfaldet. Derfor havde vi kørt hurtigt hele dagen med kun få og korte pauser. Men vi havde ikke kørt hurtigt nok. Natten var ved at falde på, og chaufføren gjorde tegn til, at vi skulle standse. Der lå et par forfaldne huse langs landevejen. Her skulle vi åbenbart overnatte.

Jeg steg ud af bilen. Rundt om mig stod en snes mænd og stirrede med uudgrundelige ansigter. En iskold vind var begyndt at blæse fra bjergene. Det var i dette øjeblik, at mit forfatterskab kom i krise.

Jeg rejste for nogle år tilbage Jorden rundt og skrev siden to bøger om min rejse. Jeg rejste i nogle af verdens fattigste lande, områder, der ikke længe forinden havde været genstand for alle tænkelige katastrofer, folkemord, hungersnød og krig. Det var ikke for at dokumentere disse forfærdelige begivenheder, at jeg havde begivet mig ud på min rejse. Det var egentlig af den modsatte grund for at se, hvordan mennesker efter katastrofen alligevel formåede at rejse sig og leve videre. Jeg kom hjem med en konklusion, der kom bag på mig selv, nemlig at der blandt de allerfleste mennesker, ikke alle, men de allerfleste, eksisterer en grundlæggende vilje til at leve anstændigt med hinanden.

Der var endnu et indtryk, der blev tilbage hos mig. Når to fremmede møder hinanden, er deres instinktive reaktion at gå hinanden i møde med udstrakt hånd, i et symbolsk udtryk for gensidig tillid. Enhver, der har prøvet at rejse alene i et ukendt land, ved, at dette er sandt. Hvis denne tillid ikke eksisterede, ville det slet ikke være muligt at rejse. Jeg prøvede efter min hjemkomst at opsummere disse indtryk i følgende sætning: Et menneskes identitet ligger ikke i det, der adskiller ham fra andre, men i det, der forener ham med andre.

Jeg er godt selv klar over, at denne teori, hvis det da overhovedet er en teori, kan forekomme ret banal. Når jeg alligevel nævner den, er det, fordi så meget i tiden går imod den. De allerfleste af os gør nemlig det modsatte: Vi søger vores identitet i det, der adskiller os fra andre, hvad enten vi gør i det form af forbrugersamfundets køb selvindividualisme eller ved at søge ind i lukkede fællesskaber, de være sig religiøse, etniske eller nationale.

I årevis omgikkes vi danskere egentlig vores nationale egenart ret troløst: Vi sang på engelsk, så amerikanske film, spiste på italiensk og gik til kurser i buddhisme.

Så kom indvandrerne, og pludselig fik vi en ny, politisk militant identitet: Vi var danskere. I folkevandringens verdenshav dukkede der en ny ø op, og kun vi beboede den. Midt i globaliseringens kaos var der en dør, vi kunne lukke, og på navneskiltet stod der Danmark. Vi er danskere, før vi er mennesker, og denne konstatering tillader os at ånde lettet op, fordi verden genvinder noget af sin overskuelighed.

Da jeg lige efter mørkets frembrud trådte ud af bilen et eller andet sted på landevejen mellem Kandahar og Kabul og så mig omkring i kredsen af skæggede, uudgrundelige ansigter, vidste jeg kun en ting: Hvis disse mennesker, ligesom flere og flere i verden omkring os, først og fremmest finder deres identitet i det, der adskiller dem fra andre, og derfor tænker på sig selv som muslimer eller afghanere og i mig ikke genfinder noget af sig selv, men blot ser en repræsentant for en fremmed og fjendtlig omverden, som de grundlæggende ikke har noget at takke for, så vil jeg om et øjeblik ligge og rode på landevejen, mens stenene hagler ned over mig.

Mit forfatterskabs blåøjede idealisme var sat på prøve.

Jeg gjorde, hvad enhver ville have gjort i min situation. Jeg stak hånden frem. Jeg smilte med opbydelsen af al min selvkontrol. Så smilte de igen. De bød mig indenfor i herberget. De anbragte mig på hæderspladsen tæt ved den store, sorte samovar. De skænkede grøn te. I alle afarter af engelsk bombarderede de mig med spørgsmål. Jeg mærkede varmen fra den grønne te brede sig gennem kroppen og skammede mig over min manglende tillid til andre mennesker. Så gav jeg mig til at svare på deres spørgsmål.

Jeg bliver ofte spurgt, om det ikke er kedeligt at bruge det meste af sin tid på at læse. I spørgsmålet ligger der en antydning af, at der i læsningen ligger en form for indadvendthed, ja måske ligefrem en livsfornægtelse, og at den, der har læsningen som passion på en eller anden måde har resigneret over for tilværelsen, ja, måske endda stiltiende erkendt sin uduelighed i livet. Der er aldrig nogen, der spørger mig, om det ikke er kedeligt at rejse så meget, skønt der ikke er de store forskelle på at rejse og at læse.

Dannelsesrejser kaldte man rejser i gamle dage, og blive dannet gør jeg også, når jeg læser. Både i læsningen og i rejsen søger jeg mig selv i det fremmede, men jeg tvinges også ind i et avanceret spejlkabinet, hvor det fremmede og ukendte også får mig til at opdage det fremmede og ukendte i mig selv.

Hvem ville ikke gerne invitere nogle af de klogeste, mest velformulerede og eftertænksomme mennesker fra alle tidsaldre, kontinenter og kulturer hjem i sofaen for at underholde sig med dem i timevis? Det er den mulighed, en bog giver. Litteraturen er det største mødested for mennesker, der findes, det mest kosmopolitiske og tidløse af alle kontinenter, et endeløst rum fyldt med stemmer, skæbner og ideer.

Hvordan kan jeg tale med en indfødt fra Papua New Guinea, der står foran mig med paradisfuglens halefjer indflettet i håret, et menneske med et ben i stenalderen og et andet i en verden, som jeg ikke engang ved, om jeg kan kalde min? Fordi der imellem os består et fællesskab. Ellers kunne det ikke lade sig gøre. Men er dette fællesskab så ikke det samme som det, vi kalder den mindste fællesnævner, en smal sandbanke, der adskiller to oceaner af afgrundsdyb forskellighed?

Nej, det er det samme fællesskab som det, litteraturen etablerer mellem forfatter og læser, et åndens Amerika, et stort fælles kontinent. Når jeg rejser, og når jeg læser, opdager jeg ikke blot andre kulturer. Jeg opdager først og fremmest mennesker. Et træ får ikke kun næring gennem sine rødder, men også gennem de tusinder af blade, det rækker op mod solen. Sådan er det også med os. Vi har ikke kun rødder. Vi har også blade. Det er fotosyntesen mellem mennesker, omdannelsen af fordommenes tunge kulstoffer til livgivende ilt, jeg oplever, både når jeg rejser, og når jeg læser.

Når jeg rejser, betragter jeg ikke mig selv som en ambassadør for det land, jeg kommer fra, det gør forfattere i øvrigt sjældent. Men jeg betragter heller ikke de mennesker, jeg møder, som ambassadører for deres kulturer, for jeg vil ikke reducere det komplekse, som et menneske er, til et spørgsmål om kulturelt tilhørsforhold eller historisk baggrund. Den verden, vi lever i, er i opbrud. Det er de fleste mennesker i den også, og det, der gør et menneske interessant, er oftest de brudflader, det bærer i sig tværs gennem traditionen, sin egen nedarvede og givne kultur.

Selvfølgelig er det altid nyttigt at vide, hvor et menneske kommer fra, men det er måske vigtigere at vide, hvor det vil hen. De mennesker, jeg møder, betragter jeg som ambassadører for en fælles søgen. Hvad driver dem, hvilken form for nysgerrighed har de, og hvilke drømme?

Der sker altid noget uforudsigeligt på en rejse, og det, der afgør, om en rejse bliver en dannelsesrejse, er ens forhold til det uforudsigelige. Anser man kun det uventede for en risiko, en fare, eller er det også en rigdom, en lærerig udfordring for nysgerrigheden? De første rejser, mennesker drog ud på, var pilgrimsrejser, og det er alle rejser i en forstand vedblevet at være lige siden.

“Curiosity killed the cat”, hedder et engelsk ordsprog, nysgerrighed slog katten ihjel, og alle totalitære regimer har forsøgt at forhindre os i at give efter for den indre kat og nysgerrighedens fristelser. Ingen var så neurotisk optaget af at begrænse menneskers mulighed for at rejse og møde fremmede som kommunismen, og Berlinmurens fald er et symbol i mere end en forstand. Murens fald er ikke blot indledningen til den globalisering, som vi stadig mest tænker som en økonomisk proces. Det er også et løfte om nye åndelige horisonter, som vi slet ikke er begyndt at indfri endnu.

Det er næsten blevet obligatorisk for unge mennesker før en længerevarende uddannelse eller efter dens afslutning at begive sig ud på en jordomrejse. Jeg har ofte haft diskussioner med især højskolelærere, som finder, at de unge rejser på en forkert måde. I stedet for at udvælge sig en enkelt kultur og studere den grundigt, bruger de tiden på at flakke rundt på kontinenterne i selskab med andre unge som dem selv. Men hvorfor skulle de bruge tid på at udforske en enkelt kultur i en tid, hvor vi opdager, at den sande kilde til åndelig rigdom er kulturernes opbrud? Det er et nyt kontinent, de unge er i

færd med at udforske, og de er selv dets første indbyggere. Hvis en ung dansker drikker sig fuld sammen med en ung japaner på en strand i Mexico i stedet for at studere aztekernes ruiner, så har han ikke lukket øjnene for den verden, han er på rejse i, han er tværtimod i færd med at opdage den.

“Efter at vi har skrevet nationernes historie, så er der en anden historie, vi mangler at skrive, det er den, der handler om de utilpassede, som ikke kunne finde ro i hverken den ene eller den anden historie, men skabte sig nye forbindelser langt borte fra deres fødested. De rejsende har længe udgjort deres egen nation, uden grænser, og de er i færd med at blive den største nation i verden, efterhånden som rejser ikke længere blot er en form for adspredelse, men en uundværlig del af menneskers daglige føde. I dag rejser hvert år over 400 millioner mennesker mellem kontinenterne”. Sådan skriver den britiske historiker Theodore Zeldin i bogen *An Intimate History of Humanity*.

Indoneserne kalder på deres poetiske sprog det at rejse for at få vasket øjnene. Jeg hører ofte den indvending mod at rejse, at rejsen blot er en form for virkelighedsflugt. Men der er også meget flugt i at blive hjemme og forskanse sig i en kulturelt og historisk begrænset identitet. Det, man ser hver eneste dag, ender man med ikke længere at se. De ord, man hører hver eneste dag, ender man med ikke længere at høre. Nationalistens erhvervsskade er blindhed og døvhed, paradoksalt nok også over for det land, han hævder at elske så højt.

Den rejsende derimod ser ikke blot de andre. Han ender med også at se sig selv udefra med den rejsendes nysgerrige blik. Med nyvaskede øjne ser man to ting klart: sine egne begrænsninger. Og sine egne muligheder.

Vi hører så meget om rødder og historie, om nationers, folkeslags, etniske gruppers og kulturers identitet. Hvor jeg dog længes efter fotosyntesens tidsalder.

2.6.2002

Bilag 1

REJSEN

Som mennesker er vi altid på vej et sted hen. Som på en rejse er vi på vej mod et mål. Hver dag er vi på vej i skole, på vej på arbejde, til træning, til fest; vi skal ud med skraldespanden, hen at hente den punkterede cykel eller pakken i pakkeshoppen, hen at besøge en ven. Billedlig talt er vi på vej mod fremtiden, hvor der venter nye mål: studenterhuen, drømmestudiet, karrieren, drømmene i vores liv. For nogle er målet alt, og rejsen er et ubekvemt tidsspilde; for andre er rejsen det centrale, mens målet er mindre vigtigt.

Når H.C. Andersens ord "at rejse er at leve" er blevet så berømte, handler det først og fremmest om, at han gør opmærksom på, at vi skal nyde rejsen og dens mange oplevelser i sig selv. Rejsen giver livsfylde. Men ordenes berømmelse hænger nok også sammen med, at de gør os opmærksomme på en anden, lidt slidt metafor: Livet er en rejse. En opdagelsesrejse fra fødsel til død. Som sådan ligner rejsen også fortællingen, idet den har en begyndelse, en midte og en slutning. Selvom ikke alle liv slutter lykkeligt som et eventyr, er det nemt at tænke livet i den velkendte komposition: hjemme, ude, hjem. For et religiøst menneske er døden måske en hjemkomst, men for den ikke-troende understreger metaforen, at det netop er selve rejsetiden, vi skal sætte pris på.

For nogle er rejsen drømmen om det eksotiske, det uciviliserede og den uberørte natur. Sådan var det for maleren Paul Gauguin, der i mange år levede på øen Tahiti. Maleriets franske titel er *Joyeusetés* (lystighed). Det er fra 1892.

RMN-Grand Palais (Musée d'Orsay)/Hervé Lewandowski/Wikimedia Commons

Andre gange betragtes rejsen som en undtagelse fra hverdagen. Det er fx studieturen, sommerferien eller udlandsopholdet. Sådanne rejser er pauser, hvor der er tid til at have andre oplevelser og til at tænke sig om. I 1800-tallet var det almindeligt, at borgerskabets unge mænd tog på dannelsesrejse. I op til flere år ad gangen rejste de unge mænd ud i Europa for at blive sig selv. Gennem mødet med udfordringer og andre kulturer var hensigten, at den unge skulle dannes til en indsigtfuld og moden mand, der kunne varetage en vigtig samfundsrelevant og dannet position hjemme. Rester af dannelsesrejsens idealer findes stadig i den store rygsækrejse til fx Asien eller Sydamerika, som mange unge tager på efter gymnasiet. Dette dannelsesideal kunne man allerede læse om i oplysningstidens store prestigeprojekt – den franske *Encyclopédie* (1751-72):

Rejserne udvider ånden, løfter den og beriger den med kundskaber, og befrier den for nationale fordomme. Den er en form for studium, som slet ikke kan erstattes af bøger og af andres beretninger.

Mødet med det fremmede kan blive en anledning til at vende sig indad og reflektere over, hvem man selv er, og hvem man gerne vil være. Rejser handler derfor tit om identitet. Rejser tager os ud af vores vante sammenhæng, og netop derfor kan de blive anledning til at finde sig selv eller til at overskride

sig selv og blive den person, man egentlig ønsker at være. På den måde kan rejser også handle om at finde sig til rette med sig selv, om at finde hjem.

Rejser kan give overraskelser og oplevelser, men også frustration, længsel og hjemve. Som livet selv er rejser forbundet med glæder og sorger, og ofte med store forventninger og derfor nogle gange også store skuffelser.

Dette kapitel handler om rejser i lyrik. Lyrikken er en genre, hvor det lyriske jeg traditionelt har reflekteret over sig selv og sin omverden. Her skal det handle om rejsen i bred forstand, både som motiv, tema og metafor.

Kilde: Perspektiver i dansk.